

Teorie a přístupy v SP 9

PHDR. HANA PAZLAROVÁ, PH.D

Opakování

- Kterými klíčovými tématy se zabývají teorie sociálního rozvoje?
- Jmenujte některé strategie podporující sociální rozvoj.
- Vysvětlete Dahrendorfův pojem „*dostupnost šancí*“ v kontextu SP.
- Jakým hlavním tématem se zabývá teorie multikulturalismu?
- Na jaké obtíže naráží její praktické uplatnění?
- Co je *integrační hranice*?
- Vysvětlete pojem *dvojitě kulturní totožnosti*

Co nás čeká?

Přístupy a zase přístupy 😊

- Antiopresivní přístup
- Systemický přístup
- Participativní přístup
- Restorativní přístup

Antiopresivní přístup

Oprese

- Strukturální znevýhodnění některých spol.skupin, upírání práv a možností
- Záměrná manipulace i nezamýšlený efekt fungování institucí

Antiopresivní přístupy (AOP) se snaží odstranit tyto nerovnosti. Hlavní hodnoty AOP – spravedlnost, rovnost, participace

- SP práce vnímána jako politická aktivita, která se snaží zmírnit nerovnosti ve společnosti
- Soustřeďuje se na nerovné postavení utlačovaných spol.vrstev, skupin
- Kritizuje sexismus, rasismus, odmítá diskriminaci
- Navazuje na tradici radikálních přístupů v SP, ideově příbuzná je etnicky senzitivní SP

Oprese mezi skupinami

- Muži vůči ženám (gender)
- Jedna kultura vůči druhé (etnocentrismus)
- Mezi generacemi (ageismus)
- Zdraví vůči postiženým atd.

Role sociálního pracovníka podle AOP

- Pracovník stojí mezi zájmy klienta a společnosti
- Musí si být vědom oprese a naopak klienta zmocňovat
- Pomoc je možná jen při správném vyhodnocení situace pracovníkem, jinak se oprese prohlubuje
- Schopnost pracovníka reflektovat opresi se považuje za klíčovou dovednost

Systemický přístup

- Vnější svět poznáním neodhalujeme, ale vytváříme si ho
- Realita je sociální konstrukcí
- Systemický přístup přirovnává lidské osudy k příběhům, které jsou vyprávěny a na jejich měnící se podobě pracují jak autor, tak posluchači.
- Člověk, který vypráví svůj příběh, přiděluje jednotlivým událostem nebo vztahům určitý význam. Příběh se každým novým vyprávěním či převyprávěním pozměňuje.

Axiomy (východiska) lidské komunikace

(podle Watzlavika)

- Nelze nekomunikovat
- V komunikaci lidé definují své vztahy
- Komunikuje se verbálně i neverbálně
- Komunikace má více úrovní
- Komunikace je „hra bez konce“, začátky a konce jim připisují interpreti

Milánská škola rodinné terapie

- poprvé použít termín „systemický“
- Skupina je udržována interakčními pravidly, která se formují pokusem a omylem.
- Určitá interakční pravidla mohou souviset s rozvojem duševního onemocnění (uvažovalo se např.o schizofrenii).
- Profesionální pomáhání je také procesem komunikace.
- Problémem je to, co někdo za problém pokládá

- Držitel problému – ten, kdo problém označí
  - Pomoc – když si o intervenci říká držitel problému
  - Kontrola - když si o intervenci říká někdo jiný
- = profesionálové buď nabízejí pomoc, nebo přebírají kontrolu, nelze obojí současně

X některé cílové skupiny SP vyžadují obojí (riziková mládež, pachatelé)

Je nutná reflexe formou supervize

- Aktuálně je systemický přístup nejčastěji aplikován v párové nebo rodinné terapii, kde je nejefektivnější.

Techniky systemického přístupu

- Cirkulární dotazování – nepřímé získávání informací – “Co si myslíte, že si přeje vaše žena, aby se změnilo?”
- Otázka „po zázraku“ – popis cíle spolupráce
- Hodnocení pozitiv – soustředění na funkční prvky
- Externalizace problému – problém je vně klienta

Systemicky vedený rozhovor

- Příprava – kontrola vs.pomoc
- Otevření – Co pro vás mohu udělat?
- Dojednávání – směřuje k zakázce
- Rozhovor – zplnomocňování klienta
- Ukončení – cílem není nemít problémy, ale umět s nimi zacházet

Participativní přístup

- Přístup prosazující se od 80.let 20.stol.
- Posun v uvažování o roli klienta
- Posilování schopnosti klientů při formulaci potřeb a hledání zdrojů řešení
- „Zmocnění“ (empowerment) – ideové východisko
- Klade nároky na pracovníka

Participační „žebřík“

(podle S.Arnsteinové)

1. Manipulace
2. Terapie
3. Informování
4. Konzultování
5. Zapojení
6. Partnerství
7. Delegování pravomocí
8. Občanská kontrola

- Manipulace a terapie – ne-participace
- Informování, Konzultování, Zapojení – tokenismus – zástupce skupiny je symbolicky zapojen do rozhodovacího procesu, zdánlivá participace
- Partnerství, Delegování pravomocí, Občanská kontrola – skutečná participace, reálný občanský vliv

- S jakými úrovněmi participace jste se setkali?

Restorativní přístup

- Znovuobnovení rovnováhy narušené chováním další osoby
- Prioritu má člověk, jemuž byla újma spáchána
- Role jsou jasně označené (pachatel, oběť)
- Jasně definován je i problém (incident, provinění)
- Vychází z maorské tradice na Novém Zélandu – provinění je vnímáno jako nemoc celku, kterou je třeba uzdravit
- Využití zejména v trestní justici, ale i ve školství

- Řešení se hledá v přímé diskusi.
- Nezbytná příprava oběti i pachatele a jejich souhlas.
- Aktivní účast na hledání řešení